

Turli Ijtimoiy Guruhlardagi Ortopedik Stomatologik Protez Bilan Davolangan Keksa Yoshdagi Bemorlarning Hayot Sifatining Qiyosiy Tahlili

Jumayev Akbar Hamidovich

Buxoro davlat tibbiyot instituti Ortopediya stomatologiya va ortodontiya kafedrasida katta o'qituvchisi, PhD

Rezyume: Tadqiqot Buxoro viloyatining turli ijtimoiy guruhlariga mansub olinadigan protezlarga muhtoj keksa bemorlarning hayot sifatini ortopedik baholash metodikasini ishlab chiqishga bag'ishlangan. Taklif etilayotgan protezni o'rnatish usuli standartga qaraganda samaraliroq ekanligi va bemorning tish hayoti sifatini yaxshilash va olinadigan protezlarga moslashishni tezlashtirish imkonini beradigan dalillar keltirildi. Ortopedik stomatologik davolanishdan oldin va keyin turli ijtimoiy guruhlarga mansub keksa va keksa bemorlarning hayot sifatini tahlil qilish bo'yicha olingan ma'lumotlarga asoslanib, turli ijtimoiy guruhlardagi keksa va keksa bemorlarning olinadigan protezlarga va undan.

Kalit so'zlar: keksa yosh, ortopedik tish protezlari, turli ijtimoiy guruh, hayot sifati.

Kirish. Insonning qarishi, xuddi boshqa organizmlarning qarishi kabi biologik jarayon - tana qismlari va tizimlarining asta-sekin buzilishi va aqliy qobiliyatning yo'qolishi, masalan, bu jarayon natijasida. Malakalarni yo'qotish odamlar uchun katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, psixologik, ijtimoiy iqtisodiy farovonlik muhim rol o'ynaydi [Byrsovan R.U. and so on, 2015; Bilhan H. et al., 2013].

Keksa va keksa yoshdagi odamlar ko'pincha tibbiy yordamga, shu jumladan stomatologik yordamga muhtoj. Tish shifokoriga o'z vaqtida murojaat qilmaslik KPO indeksidagi o'zgarishlarga va natijada qisman yoki to'liq tishlashga olib kelishi mumkin. Xalqaro gerontologlar assotsiatsiyasi ma'lumotlariga ko'ra, erta qarishni oldini olish va aholining funktsional va ijtimoiy faolligini uzoq vaqt davomida saqlab turish tibbiyot fanining ustuvor yo'nalishidir [Cyrus N.W., Korahova U.S.A., 2011; Ushova H.K.O.A., 2016].

Tishlarning to'liq yo'qolishi butun tish tizimidagi morfo-funktsional o'zgarishlarga va saqich samaradorligining keskin pasayishiga olib kelishi mumkin. Keksa bemorlarda tibbiy, ijtimoiy va avtomatik holat ko'rsatkichlari tish holati bilan chambarchas bog'liq. Og'iz bo'shlig'i sog'lig'ining yomonlashishi nafaqat chaynash va ovqatlanish funktsiyasiga, balki umumiy salomatlikka, shuningdek, bemorlarning hayot sifatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi [Cohen-Carneiro F., et al. 2011; Cornejo M. et al. 2013].

Bemorlarning yoshi ulg'aygan sari ortopedik muolajadan o'tishlari qiyinlashadi, bemorning protezga moslashish jarayoni uzoq davom etadi. Olingan oqsillarga moslashish darajasi bemorning tanasining holatiga, yoshiga, tegishli kasalliklarning yo'qligiga, asab tizimining ishlashiga va psixologik holatiga bog'liq [Khrova O.O., 2014; Sevbova A.V., 2016; Take Arai H., 2012].

Keksa bemorlarning og'iz bo'shlig'ining stomatologik holati ushbu yosh toifasidagi aholining ijtimoiy qo'llab-quvvatlashi, turmush tarzi va umumiy salomatligi ko'rsatkichidir. Ushbu yoshdagi bemorlarga stomatologik yordam ko'rsatish davrida nafaqat bemorning yoshini, balki uning ijtimoiy, psixologik va jismoniy holatini ham hisobga olish kerak [Севбитов А.В. va hammualliflar, 2014; Bilhan H. et al. 2013].

Tishlarning qarishining tashqi belgisi emal rangining o'zgarishi va yoriqlar paydo bo'lishidir. Tishlarning shakli ishqalanish tufayli o'zgaradi, yivlarning yo'qolishi emal sirtini silliq qiladi [Olesova W.N., 2003].

Hayot sifati (Oral Health-Related Quality Of Life, OHRQoL) og'iz bo'shlig'i salomatligi yoki tish kasalliklarining hayotiylikiga va inson hayotining umumiy sifatiga ta'sir qiluvchi ko'p o'lchovli tushunchadir [Comagamine Y. et al., 2012; Cornejo M. et al., 2013].

Keksa odamlarda og'iz bo'shlig'ining klinik ko'rsatkichlari va hayot sifati o'rtasidagi bog'liqlik to'liq o'rganilmagan. Bir qator mualliflarning fikriga ko'ra, OHRQoL stomatologiga muntazam tashrif buyurish ijtimoiy-iqtisodiy holat bilan bog'liq [Ciccì M. et al., 2013, Delwel S. et al., 2017; Epiphany E. va boshqalar, 2018].

Ko'p sonli sog'lom tishlarning mavjudligi va tish qatorlarida nuqsonlarning yo'qligi tishlashda eng oqilona ta'sir ko'rsatadi OHRQoL , Aksincha, chirigan tishlarning mavjudligi, tish qatorlaridagi nuqsonlar hayot sifatiga ta'sir qiladi. Micin NE, Tixonov BIZ ., Gribin MI, 2015 yil; Ershev CC va boshqalar, 2017].

Olib tashlanadigan protezlardan foydalanadigan keksa odamlar hayot sifatiga foydalanadigan protezlarning holatiga ta'sir qiladi. Bir qator tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli past bo'lgan odamlarda og'iz bo'shlig'i sog'lig'i yomon klinik va sub'ektiv alomatlar bilan tavsiflanadi [Grage DI, 2012; Ershev CC va Sows, 2017; El Osta N. va boshqalar, 2012; Komagamine Y. va boshqalar, 2012; Geyts WD . va boshqalar, 2014; Klotz AL va boshqalar, 2017].

Mualliflarning fikriga ko'ra, og'iz bo'shlig'ining qoniqarsiz holati hayot sifatini keskin pasaytiradi va qariyalar uyida yashovchi respondentlarning 66,3 foizi uchun og'iz bo'shlig'ining holati psixologik noqulaylik tug'dirdi. Geriatrik tibbiyotning ko'plab maqsadlaridan biri keksa odamlarning og'iz bo'shlig'i muammolarining kundalik hayotga ta'sirini aniqlash, shu jumladan ularning hayot sifatiga ta'siri va imkon qadar ko'proq qulayliklar yaratishdir [Fuentes-Garsiya A., Lera L., Sanches H. ., Albala C., 2013; Hsu KJ va boshqalar, 2014; Ershov K.A., Sevbitov A.V., 2018 yil; Epifeniya E., Sanzullo R., Sorrentino R., Ausiello P., 2018].

Og'iz bo'shlig'i salomatligi muammolari va ijtimoiy-iqtisodiy muammolar individual ravishda salbiy omillar odamlarning hayotida kamroq qulayliklarga olib kelishini va sifatli og'zaki faoliyatga ta'sir qilishini ko'rsatadi [Delwel S. va boshq., 2017]

Tadqiqotning maqsadi olinadigan tish proteziga muhtoj bo'lgan keksa va keksa bemorlarga ko'rsatiladigan ortopedik stomatologik yordam darajasini aniqlash orqali bemorlarning hayot sifatini baholashdir.

Materiallar va usullar. Tadqiqotda 70 yoshdan 80 yoshgacha bo'lgan bemorlar ($n = 170$) ishtirok etdi, ular yashash sharoitlariga qarab 3 guruhga bo'lingan.

Birinchi guruh "Buxoro viloyati nogiron ayollar uyida yashovchi bemorlar", ikkinchi guruh bemorlar qarindoshlari qaramog'ida yashovchi fuqarolar, uchinchi guruh bemorlar esa yolg'iz o'z uylarida yashovchi bemorlar edi. Tadqiqotga kiritilgan guruhlardagi bemorlar bo'yicha batafsil ma'lumotlar 1-jadvalda keltirilgan.

OHIP-14 so'rovnomasining rus va o'zbek nashri (Oral Health Impact Profile) (Bahrer GM va boshqalar, 2007) tadqiqotga kiritilgan bemorlarning stomatologik hayot sifatini baholash uchun ishlatilgan. Bemorlarning hayot sifati ikki marta aniqlandi: ortopedik reabilitatsiyadan oldin va 33 kunlik protezdan keyin. Har bir javob variantiga ma'lum miqdordagi ball beriladi:

➤ hech qachon - 1 ball ;

- deyarli hech qachon - 2 ball ;
- odatda - 3 ball ;
- Ko'proq tez-tez - 4 ball ;
- juda tez-tez - 5 ball .

1-jadval. Bemorlarni guruhlar bo'yicha taqsimlash

Guruhlar	Buxoro viloyati Muruvvat uyida yashovchi bemorlar .		2-guruh qarindoshi qaramog'ida yashovchi bemorlar		O'z uyida yolg'iz yashaydigan 3-guruh bemorlari	
	Jinsiy aloqa erkaklar	ayollar	erkaklar	ayollar	erkaklar	ayollar
soni _ bemorlar	25	21	33	34	31	26

Anketaning yakuniy umumiy qiymatini olish uchun bemorlarning javoblariga mos keladigan ballar birlashtiriladi. Asal to'plami bemorning hayot sifatiga mos keladi:

- 14 dan 28 ballgacha - yaxshi turmush darajasi;
- 29 dan 56 ballgacha - qoniqarli turmush darajasi;
- 57 dan 70 ballgacha - qoniqarsiz turmush darajasi.

adentiya ” tashxisi bilan ortopedik muolajalar berildi . Tadqiqot kamida 4 ta ketma-ket tishlari bo'lgan, kuchli atrofiyaga uchragan kekxa va kekxa bemorlarda o'tkazildi. alveolalar abrafilazmalar , faqat er-xotin cheksiz nuqson. Ilgari, bu bemorlarga protezlash amalga oshirilmagan, faqat terapevtik va jarrohlik ruxsat etilgan. Reabilitatsiya ishlari qisman olinadigan tish protezi orqali amalga oshirildi. Qisman olinadigan tish protezlarini tayyorlashda ba'zi protezlar uchun Villacril plastmassa va shenshi deb nomlangan kungaboqar tishlari ishlatilgan.

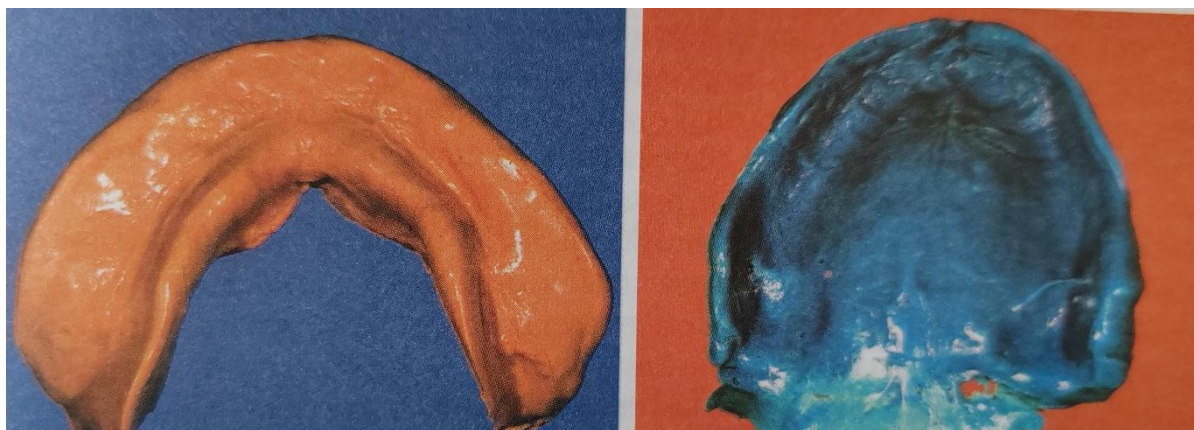
Bemorlarga 2 tadan 85 ta kichik guruh bo'lib o'rganildi. 1 ta kichik guruhdagi bemorlarga odatdagi protokol bo'yicha qisman olib tashlangan tish protezlari, ya'ni standart anatomik qoshiq bilan, alginat massasi orqali anatomik qoliplash, yuqori sezuvchanlik modelini tayyorlash, protezni chizish orqali o'rganildi. chegara, akril plastmassadan individual qoshiq tayyorlash, silikon massasi bilan shakllangan funktsional qolipni olish, yuqori sezuvchanlik modelini tayyorlash, mum qaynatishlarini tayyorlash, tishlarning balandligi va markaziy okklyuzionni aniqlash, artikulatorga mahkamlash modellarini o'z ichiga oladi, sun'iy tishlarni yig'ish. , protez mumi tuzilishini bemorga moslashtirish, mum strukturasi plastmassa bilan almashtirish va tayyor protezni bemorning og'ziga o'rnatish, bemorlar uchun protezlar 1-rasmda keltirilgan.

Bemorlarning ikkinchi kichik guruhida ushbu bosqichlar yordamida protez o'tkazildi. Faqat 1 kichik guruhdan farqli o'laroq, individual qoshiq chegarasi, ya'ni qoplangan zona, bemorlarning ikkinchi kichik guruhida termoplastik massa bilan shakllangan, keyin esa kaliplama.

Barcha guruh bemorlari OHIP-14 so'rovnomasi orqali protezdan oldin tishlarning hayot sifati haqida ma'lumot beruvchi so'rovdan o'tkazildi. So'rov natijalarini inobatga olgan holda, siz 1 (46% 53,7%) kichik guruhlar bo'lgan bemorlarning ko'pchiligida stomatologik hayot sifati bilan qoniqish hosil qilmasligini ko'rishingiz mumkin. Bemorlarning 36,4 foizi qoniqarli deb topildi va bemorlarning atigi 8,9 foizida yaxshi stomatologik hayot sifati bor edi. Xuddi shu narsa 2 bemordan iborat kichik guruhda kuzatilgan.

Uning stomatologik hayot sifatini bemorda kuzatish mumkin (62% da 58%). Tish sifati yaxshi bo'lgan bemorlar ushbu guruhdagi aholining 8,6% ni, 1-kichik guruhda bo'lgani kabi. Hayot sifatini qoniqarli deb bilgan bemorlar esa 29,4% ni tashkil etdi. Bunday natijalar shuni ko'rsatadiki, ushbu toifadagi bemorlarni reabilitatsiya qilish zarurati yuqori. Protezdan oldin barcha bemorlarda o'tkazilgan so'rov natijalari 2-jadval va 1-rasmda keltirilgan.

Rasm. 1

a. M eski standart usulda olingan

b. Individual termoplazmik massa bilan hosil bo'lgan chegara bilan M eski

Ikkala guruh ham bemorlarda mog'orni ikki xil usulda olib, protezdan so'ng qayta OHIP-14 so'rovnomasi orqali tekshirildi. 1-kichik guruhda ham, 2-kichik guruhda ham yaxshilanish dinamikasining o'sishini ko'rishingiz mumkin. Biroq, _ natijalar farq qilgan juda dan bitta boshqa

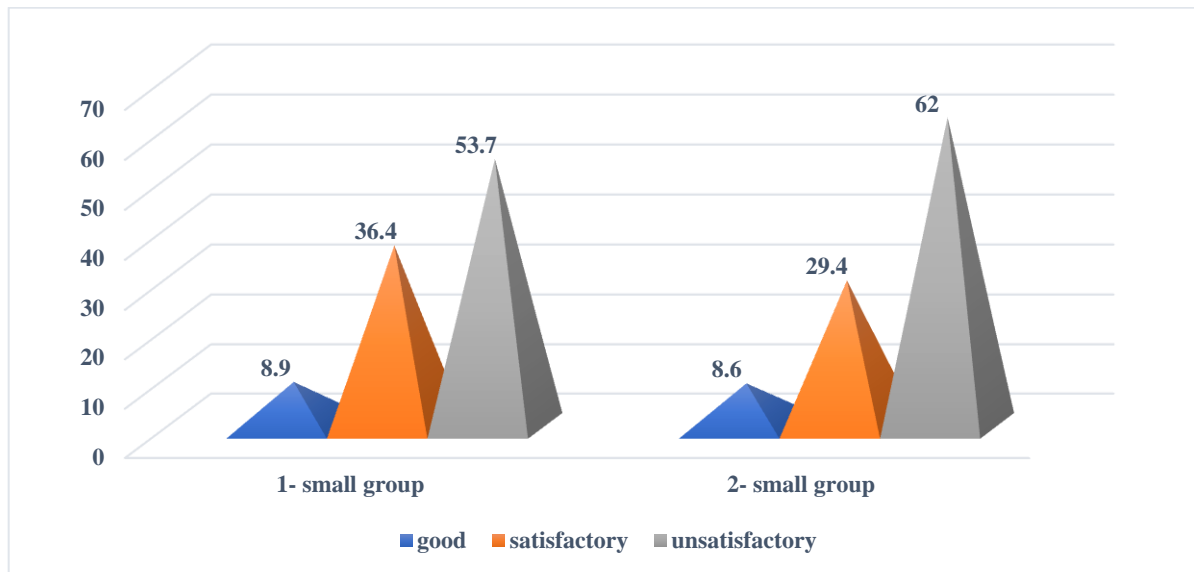
Standart usulda shakllangan 1-kichik guruhda 42 (49,8%) bemor (49,8%) o'zlarining hayot sifatini yaxshi deb baholadilar, 2-kichik guruhdagi 57 (66,8%) bemor o'zgartirilgan individual qoshiq orqali shakllangan. Tish hayotining sifati qoniqarli ekan, 1-kichik guruhning 32 nafari (38,0%) bemorlar edi. Bunday natija 2-kichik guruhdagi bemorlarning 19 (22,3%) edi. Bizning tadqiqotimizda o'zlarining tish hayot sifatini yomon deb hisoblagan odamlar soni 1-kichik guruhdagi 11 nafar (12,2%), 9 (10,5%) bemor bilan solishtirganda, har ikkala kichik guruhda juda kichik ozchilikni tashkil etdi. 2-kichik guruhda.

2-jadval. Protezdan oldin OHIP-14 bilan og'rigan bemorlarning hayot sifati ko'rsatkichlari (%)

Hayot darajasi	Kichik guruh 1 n=85(%)	Kichik guruh 2 n=85(%)
Bu yaxshi	8,9	8,6
Qoniqarli	36,4	29,4
Qoniqarsiz	53,7	62,0

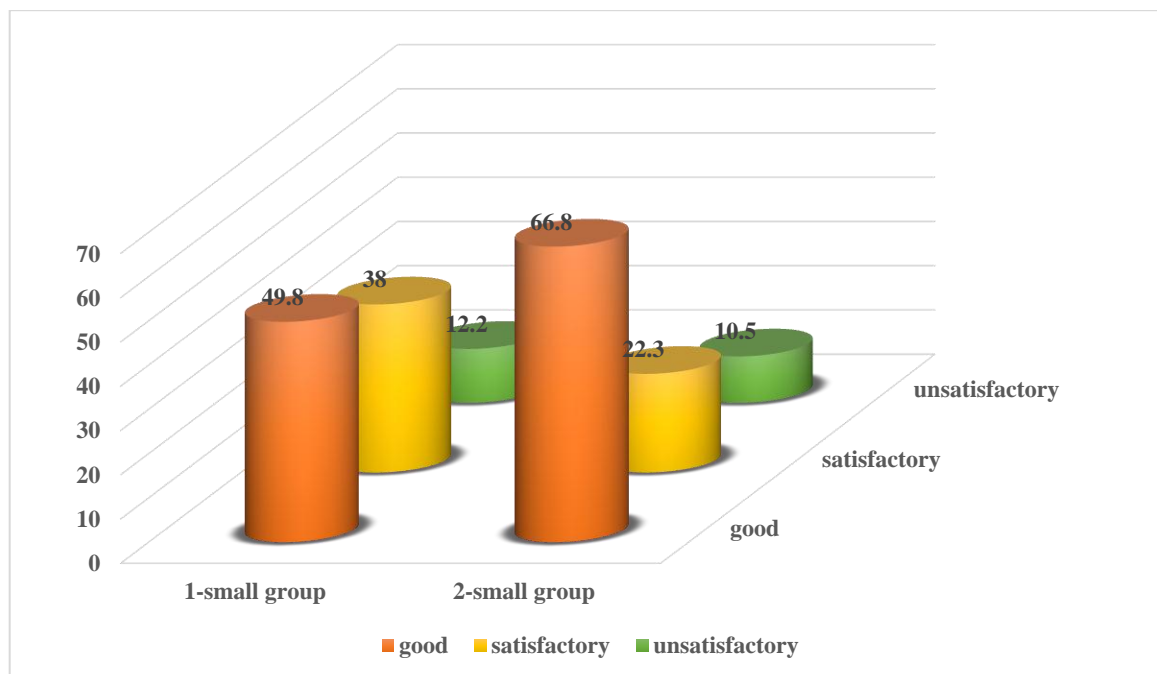
Bemorlarning 1 ta kichik guruhidan 18 tasi (21,0%) protez tuzatish uchun murojaat qilgan bo'lsa, 2 ta kichik guruh bemorlarning 5 tasi (6%) murojaat qilgan. Protezdan keyin bemorlarning hayot sifatini baholash 3-jadval va 2-rasmda keltirilgan.

Bemorning yashash sharoitlaridan kelib chiqib amaliy sog'liqni saqlash uchun kekxa va kekxa bemorlarga ortopedik stomatologik yordam ko'rsatish algoritmi taklif qilinib, bemorlarning har bir toifasiga differentsial yondashuvni qo'llash imkonini beradi.

Shakl 1. Protezdan oldin OHIP-14 bilan og'rigan bemorlarning hayot sifati (%)

Shunday qilib, 1 bemorning kichik guruhida yaxshi hayot sifati taklif qilingan usulning yaxshi natijalarini 23,5% ga yaxshilash orqali ko'rish mumkin va ularning hayot sifatini yaxshi deb hisoblaydiganlar kichik guruhlarda 2 bemor 28,8% ga.

Shakl 2. Protezdan keyin OHIP-14 bo'yicha bemorlarning hayot sifati (%)

Ushbu algoritmdan foydalanish bemorlarning ortopedik tish protezi oldidagi stressini minimallashtiradi, shuningdek, vaqtni tejaydi va har bir toifadagi bemorlarning olinadigan tish proteziga moslashishini yaxshilaydi.

Olingan ma'lumotlarga asoslanib, ortopedik stomatologik davolanishdan oldin va keyin turli ijtimoiy toifadagi kekxa va kekxa bemorlarning hayot sifatini tahlil qilish bo'yicha ma'lumotlar

olindi. Yuqorida aytib o'tilgan ma'lumotlarga asoslanib, turli ijtimoiy guruhlardagi kekxa va kekxa bemorlarning olinadigan tish proteziga moslashishi va moslashishini yaxshilash bo'yicha klinik tadqiqot usullari va tavsiyalari ishlab chiqildi.

Xulosa. Kekxa bemorlarda olingan tish protezlariga moslashishning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash davrida ular ko'chma protezlarga moslashish jarayonining davomiyligiga ularning yashash sharoitlari, turmush tarzi va atrof-muhit ta'sir qilishini ko'rsatdi.

Kekxa bemorlarda og'iz orqali tekshirish uchun klinik muolajalarni o'tkazgandan so'ng, ortopedik stomatologik davolanishga bo'lgan ehtiyojning yuqori darajasi aniqlanadi.

Ortopedik stomatologik davolanishni amalga oshirishda bemorning protez moslashuvi va rehabilitatsiya jarayonlariga ta'sirini aniqlash va uning yashash sharoitlari, turmush tarzi va atrof-muhitning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda bemorning qoniqishini oshirish kerak.

Olingan natijalarga asoslanib aytish mumkinki, taklif qilingan individual qoshiqning modifikatsiyalangan usuli orqali qoliplash standart usulda qoliplarni olishdan ko'ra foydaliroqdir va shu bilan birga stomatologik bemorning hayot sifatini oshiradi, bemorning hayotini tezlashtiradi. olinadigan tish proteziga ko'nikish qobiliyati. Shu bilan birga, u past darajadagi protez tuzatishga qayta murojaat qilish sonini kamaytiradi.

Adabiyotlar

1. Алимова, Н. (2021). Влияние аденоида на физическое развитие и иммунную систему детей. *Общество и инновации*, 2(2/S), 391-398.
2. Алимова, Н. П. (2020). Антропометрическое исследование лицевого индекса студентов-медиков. *Молодые ученые–медицине*.
3. Алимова, Н. П. (2021). Оценка Состояние Детей С Гипертрофией Аденоидов В Период Карантина. *Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali*, 1(6), 774-785.
4. Алимова, Н. П. (2022). Анализ Антропометрических Параметров Лицевой Области И Физического Развития Детей С Гипертрофией Аденоидов До И После Аденоэктомии. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 3(3), 132-137.
5. Алимова, Н. П. (2023). Морфометрических изменения челюстно-лицевой области детей с гипертрофией аденоидами. *O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 2(17), 166-177.
6. Алимова, Н. П., & Асадова, Н. Х. (2020). Изучение анатомии через проблемно обучение среди студентов медиков. In *Сборник материалов международной учебной онлайн конференции “Современное состояние медицинского образования: проблемы и перспективы* (pp. 138-139).
7. Алимова, н. П., & асадова, н. Х. (2022). Method for determining the size of hypertrophied pharyngeal tonsils using ultrasound diagnostics. *Журнал биомедицины и практики*, 7(3).
8. Алимова, Н. П., & Тешаев, Ш. Ж. (2023). Антропометрических результаты челюстно-лицевой области детей с гипертрофией аденоидами. *O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 2(17), 154-165.
9. Алимова, Н. П., Ильясов, А. С., & Камалова, Ш. М. (2022). Показатели Антропометрических Показателей Физического Развития Детей I Периода Детства Бухарской Области. *Research Journal of Trauma and Disability Studies*, 1(9), 193–201.
10. Алимова, Н. П., Хасанова, Д. А., Камалова, Ш. М., & Асадова, Н. Х. (2020). Modern phytoreparations in complex treatment of lympharyngeal ring pathology in children. *Новый день в медицине*, (4), 484-485.
11. Жумаев, А. Х. (2021). Method for assessing the state of the oral mucosa in dental defects. *Узбекский медицинский журнал*, 2(2).

12. Жумаев, А. Х. (2021). Microbiological study of the oral cavity for prosthetics of defects of dentition. *Узбекский медицинский журнал*, 2(2).
13. Жумаев, А. Х. (2021). Гигиенические Условия Протеза У Пациентов Старческого Возраста. *Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali*, 1(6), 806-815.
14. Жумаев, А. Х. (2021). Микробиологическое исследование полости рта для протезирования дефектов зубных рядов. *Узбекский медицинский журнал*, 2(2).
15. Жумаев, А. Х. (2021). Особенности Стоматологического Статуса Пациентов Старших Возрастных Групп. *Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali*, 1(6), 853-865.
16. Жумаев, А. Х. Обоснование ортопедической коррекции при концевых дефектах.
17. Жумаев, А. Х., & Саидов, А. А. (2022). Оценка Индекса Гигиены Полости Рта У Пациентов С Частичной Адентией У Старших Возрастных Групп Г Бухары. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 3(3), 138-143.
18. Жумаев, А. Х., & Саидов, А. А. (2022). Оценка качества жизни при ортопедическом лечении пациентов с заболеваниями слизистой оболочки ротовой полости. *O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 1(8), 704-710.
19. Жумаев, А. Х., & Саидов, А. А. (2022). Сравнительная оценка адентии зубных рядов верхних и нижней челюстей у пожилого населения. *Т [a_xw [i [s us s_s^[Ûe yfcs^*, 358.
20. Тешаев, Ш., & Алимова, Н. (2021). Иммуноморфологические особенности лимфоидной ткани глоточной миндалины у детей с аденоидными вегетациями (обзор литературы). *Общество и инновации*, 2(7/S), 210-220.
21. Хамидович, Ж. А., & Ахадович, С. А. (2022). Сравнительный Анализ Качества Жизни. При Ортопедическом Лечение Пациентов С Заболеваниями Ротовой Полости. *Miasto Przyszłości*, 24, 185–189.
22. A.N. Akbarov, A. Jumayev. (2020). Hygienic condition of prostheses in patients with partially removable dental prostheses. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt / Egyptology*, 17(6), 14351-14357.
23. Akbarov, A. N., & Jumaev, A. K. (2019). The choice of materials depending on the topography of partial dentition defects. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 9(12), 46-49.
24. Alimova N. P. Anthropometric parameters of the head and maxillofacial region in children with adenoids // *International Engineering Journal for Research & Development*. – 2020. – Т. 5. – №. ISCCPCD. – С. 2-2.
25. Alimova N.P. Anthropometric Parameters and Facial Analysis in Adolescents// *International Research Development and Scientific Excellence in Academic Life* /2021/85-86
26. Alimova N.P., Asadova N.Kh. Method for determining the size of hypertrophied pharyngeal tonsils using ultrasound diagnostics// *Journal of Biomedicine and Practice – Samarkand*, 2022. – Т7 – №3. P. 237-242.
27. Alimova, N. P. (2021). Comparative characteristics of anthropometric parameters of 5-6-year-old children in urban and rural Areas of Bukhara. In *International scientific-online conference on Innovation in the modern education system*” Washington, USA (pp. 296-268).
28. Alimova, N. P. (2021). Comparative characteristics of the anthropometric parameters of the head and maxillofacial region in children with adenoids. *Новый день в медицине*, (1), 203-208.
29. Alimova, N. P. *New day medicine. New day in medicine* Учредители: Бухарский государственный медицинский институт, ООО" Новый день в медицине", (2), 280-282.

30. Alimova, n. P., ilyasov, a. S., & kamalova, s. M. (2022). Indicators of anthropometric indicators of physical development of children i childhood period of bukhara region. *Research journal of trauma and disability studies*, 1(9), 41-48.
31. Hamidovich, J. A., & Ahadovich, S. A. (2022). Assessment of Quality of Life During Orthopedic Treatment of Patients with Diseases of the Mucosa of the Oral Cavity. *Texas Journal of Medical Science*, 8, 96-100.
32. Ilyasov, A. S., & Alimova, N. P. (2022). Anthropometric indicators of physical development of boys and girls in bukhara region. *British Medical Journal*, 2(4).
33. Jumaev, A. A., & Eshpulatov, A. (2023). Analysis of caries intensity in an elderly people in bukhara. *Conferencea*, 42-44.
34. Jumayev, A. H. (2023). Keksa bemorlarda olinadigan protezlarga moslashishi. *O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 2(17), 178-188.
35. Jumayev, A. K., & Eshpolatov, A. (2023). Adaptation to prosthetics that can be obtained in older patients. *Open Access Repository*, 4(3), 1199-1210.
36. Khamidovich, J. A., & Akhadovich, S. A. (2022). Сравнительная оценка адентии зубных рядов верхних и нижней челюстей у пожилого населения. *Journal of biomedicine and practice*, 7(3).
37. Pulatovna, A. N., Muzaffarovn, K. S., & Radjabovich, B. R. (2023). Results of anthropometric studies of the maxillofacial region of children with hypertrophy of the adenoids. *Open Access Repository*, 4(3), 1183-1194.
38. Zhumaev, A. K. (2020). Of partial defects of the dental rows of dynamic study of the state of the mucosa of the oral cavity in the new conditions of functioning. *International Journal on Integrated Education*, 3(12), 61-63.
39. Zhumaev, A. K. (2020). Partial defects of dental rows results of the questionnaire and clinical assessment of the condition of removable prostheses. *Middle European Scientific Bulletin*, 6, 94-97.